

הלכות סבה סימן תרבת

באר הגולה צ

בספק פסול ופוסלים בארבעה טפחים: הגה * וכל מה שדרכו (י) ליבש תוף שבועה, מיד דינינו לה כאלו הוא יבש (ר"ן פ"ק דסוכה) והוי אורי ופוסל בג' אפלו מן הצד (הגהות מיימוני פ"ד דסוכה): **יג' יכל דבר (לו) המחקר** (לו) אין מספקין בו ודינו דין האילן: **יד' יש דברים שאסרו חכמים לספק בהם** (יג) לכתחלה, והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבילים טמאה וריחם רע תאו (ד) לט) שנושרים עליהן, דחישין שמא מתוך שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הסבה: **טו [*] (מ) וכן אסור לספק בחבילה, במפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הסבה ליבשה ואחר כך נמלך עליה לשם סבה, ואותה סבה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי (מא) בפסול, וגזרו על כל חבילה אשו זאת; וכיון שמפני זה אסרוהו, לא הערכו לאסור אלא בחבילה שדרכה ליבשה, וראוי זה כפחות מכ"ה קנים, הלכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה קנים מתר לספק בה. וראם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראשם השני, (מב) אינה נקראת חבילה כיון שעקרן אחד, וראם אגד עמהם קנה אחר ויש בין שניהם כ"ה, הויא חבילה: הגה וכל חבילה שאינה קשורה (טו) (מג) משני ראשיה שכולין לטלטלה כף, אינה חבילה ומתר לספק בה (כ"ב בשם הפוסקים):** **טז' חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרן במנן ומיד פשיקנה תקונה יתירנה, אינה חבילה: יז' אם ספק בחבילה והתירה, כשרה, (מד) כיון שאין אסורה אלא משום גזרה. האבל חבילה שהעלה ליבש ונמלך עליה לסוכו, שפסולה מן התורה, אינה נתרת בהתרה אלא צריכה (טז) נענוע: יח' וכן אסור לספק (פ) בנסרים (מה) שרחקן ארבעה, אפלו (מו) תפכן על צדן**

באר היטב

להחמיר, מ"א: (יג) ליבש. ולגל עד ששאר אורי: (יג) לכתחלה. ואם עבר וספק בהם כשרה ליבש בה, מ"א: (ד) שנושרים. ונדקא שנושרים תמיד, אבל אם אינם נושרים אלא בשעת הריח, כשרה, וכ"ס ז"ה, מ"א, ב"ח: (טו) משני. ואם קשרם באמצע הוי אגד דיכולין לטלטל, וכ"כ: (טז) נענוע. וגם הסרה, ב"ח: (פ) בנסרים.

משנה ברורה

שנושרים, משום דכיון דכאשר נתיבשו מתפוררות ונופלות ואין הסבה ראיה להתקיים לשבועה ימים, (נ) גזור רבנן מהשתא. וכתבו הפוסקים, (ט) דהוא הדין כשספק בירקות שאין ראויין לאכילת אדם, דהן מצד עצמן אין מקבלין טמאה וראויין לספק בהן, אף שממחרין ליבש תוף שבועה, גם כן פסולין: **יג' (לו) המחקר**. פרוש, המחקר מעקרה, כגון גפן ודלעת, אבל תלוש ולבסוף חפור, (טז) פתח הבית יוסף בסימן תרכו בשם תרומת הדשן דק"ש^(מ): **(לו) אין מספקין בו**. עין בסימן תרכו סעיף ב לענין אם עבר וספק בהם ואתרפך קצצו: **יד' (לח) לכתחלה**. שאם עבר וספק בהם, (מ) כשרה לייבש בה, והנינו אף שיש להם ספק אחר אינו מחייב לספק מתדא. ואם היה ריח רע כל-כף (טז) שאין דעת האדם סובלתו. יש לומר דפסול מן התורה, דבענין 'תשבו' בעין תדוריה^(מא): **(לט) שנושרים**. ונדקא בשנושרים תמיד, (ס) אבל אם אינם נושרים אלא בשעת הריח, כשרה: **טו (מ) וכן אסור לספק בחבילה**^(סו). אף דקאמר וכו', (סא) הנינו, דכשם שהיא ענינא דסעיף יד אסרו חכמים, גם זה אסרו חכמים, אבל מכל מקום הקא חמירי יותר דאפלו בדיעבד אסור, ולא דמי לסעיף יד, דהנהו לא פסילי אלא משום דלקא שביק להו ונפיק, אבל חבילה, פסולה דינה הוא משום דחישין דלקא עביד סבה מן העשוי, (סב) בדיעבד נמי פסלין לה. ובמדינותינו שמוכרין אגרות ענפי אילנות, שקורין 'עלנין', וקוצצין אותן לפזר בפית, אפשר דאין דינם בחבילה כיון דאין דרך להניחן ליבשו, דאדרבא פשייתבשו אין שוין כלום [ח"א]: **(מא) בפסול**. כיון (סג) שלא היתחן לצל: **(מב) אינה נקראת חבילה**. רוצה לומר, ומתר לספק בה לכתחלה ואין צריך להחמיר אותה: **(מג) משני ראשיה**. ואם קשרן באמצע (סד) הוי אגד, דיכולין לטלטלה: **יז' (מד) כיון אסור**. רוצה לומר, ואינו דומה להא דאימת בסימן תרכו סעיף ב דאם קצץ האילן העומד על-גבי הסבה להכשירו ולהיות הוא עצמו מהספק אינו מועיל עד שיענינו גם-כן ולהניחו לשם ספק, דהקציצה לא מקרי צדו מעשה, והכי נמי בענינינו ההתרה — על זה אמר דשאני הקא שאין אסורה בעצם, דהא הניח החבילה לשם ספק, אלא משום גזרה אסורה^(מא), ובדלעיל בסעיף טו, מה שאין כן התם דפסולו מדאורייתא משום מחקר, בענין מעשה גמורה דהנינו הנענוע הוא (סו) הקציצה, ולהו מסיים דחבילה שהיתחה ליבשה, שפסולו מן התורה, דמי ממש להתם (סז) וצריך נענוע אחר התורה, והנענוע הוא (סח) שציום במקומם^(מב): **יח' (מה) שרחקן ארבעה**. טפחים, שדומין לתקרת הבית^(מג), וחישינן שמא יבש תחת התקרת הבית שדר בו כל השנה, (סו) והוא ודאי פסול, דסבה רחמנא ולא בית של כל ימות השנה: **(מו) תפכן על צדן**. הנינו, שלא הטיל רחוק על הסבה

שער הציון

(נ) לבוש, דהוא רק מדברנן, ובכרימגדים מסתפק בה. ועין ברש"א דהביא שני דעות בזה והוא הסכים שהוא רק מדברנן, וכתב שגם דעת רש"י כן הוא, עין שם, אכן מלשון הרמב"ם משמע קצת דמדאורייתא הוא, דכיתיהו חשיב: (ט) ב"ח בשם הרב המגיד וכן משמע מהרמב"ם, ובאמת נכלל כל זה בדברי הרמ"א שכתב וכל מה וכו', ואף הניקות ככלל: (ז) והעתיקו הלבוש וגם הפגן אברהם בסעיף קטן יא: (ח) מנן אברהם ושא: (ט) פרי מגדים לקמן בסימן תרל: (ס) אחרונים: (סא) דהא הבית יוסף כתב בהדיא דאפלו בדיעבד פסול. ובדברינו ניחא לשון השור ואין ראיה שיפגע על הרמב"ם והר"ן והתוספות דפסלי אף דיעבד: (סב) בית יוסף הלבוש, וכן הוא דעת הרמב"ם והתוספות והר"ן, ואף דהדרכי משה מצד דהשור פליג על זה, לא שרקין כל הני רבנותא משום 'תחתיא, וכן כתב ב"ח להלכה: (סג) אחרונים: (סד) אחרונים בשם הלבוש: (סה) ב"ח ומגן אברהם, וכן משמע מהגר"א: (סו) ב"ח: (סז) רש"י:

הַלְבוּת סִימָן תְּרַכְמָ

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק לו]

אָבֵל תִּלְוֶה וּלְבִסּוּף חֲפָרוֹ, כְּתַב הַבִּית־יוֹסֵף בְּסִימָן תְּרַכְמָ בְּשֵׁם תְּרוֹמַת־הַדָּשָׁן דְּבְשָׁרָה²⁷.

31) ואף אם התיר את החבילה שלא לשם סוכה אלא למטרה אחרת, כתב החזו"א (א"ח סי' קנ ס"ק ח) שכשרה היא, כיון שמעשה הסיכוך לא נעשה בשעת ההתרה אלא כבר בשעה שהניח את החבילה על גבי הסוכה, ורק מחמת גזירה צדדית לא היה כשר עד שהתיר אותה, וראיה לדבר ממה שמספיק להתיר את החבילה ואינו צריך לנענע [כפי שהצריכו לנענע בשו"ע לעיל (סי' תרכו ס"ב)], ולפיכך די בכך שבשעה שהניח את החבילה עשה כן לשם סיכוך.

[משנב ס"ק לח]

וְאִם עָבַר וְסִפְּךָ בְּהֵם לְשָׁרְהָה²⁸ וְכוּ', דְּבְעֵינָן 'תְּשַׁבּוּ' קְעִין תְּדוּרוּ²⁹.

32) אמנם, לעיל (סי' תרכו ס"ק יח) כתב שנענוע הוא הגבהת כל עץ והנחתו בחזרה במקומו לשם צל, וכפי שכתב השו"ע שם (ס"ב). ולפי המבואר בב"ח (שם אות ז' וס"י) זה אות י' סוף ד"ה ומה) שנחלקו בזה ר"י ור"ת, דבריו כאן, שצריך להזיזם למקום אחר, הם כשיטת ר"ת. אכן, המאמר מרדכי (ס"ק יא) נחלק על הב"ח וכתב שרש"י ור"ת אינם חולקים, שלדעת שניהם הגבהת עץ ממקומו והנחתו בחזרה נחשבת כנענוע.

[משנב ס"ק מה]

שְׂדוּמִין לְתַקְרָת הַבֵּית³³.

33) ואם תחת הסכך מונח על הסוכה כעין סורג מעצים דקים [כגון רשת של פרגולה] שרוחבו יותר מארבעה טפחים, כתב החי' אדם (כלל קמו ס"א) על פי דברי המג"א (סי' תרכו ס"ק ו') בשם שו"ת הרשב"א, שיש להסתפק שמה דינו כנסר, ואין מועיל הסכך שעל גביו להכשירו, אכן אין למחות במי שנוהג היתר בדבר, שכיון שנותן בין הסורגים סכך כשר לא שייכת בזה גזירת תקרה. ובשו"ת האלף לך שלמה (א"ח סי' ססה) כתב, שאם הקנים מחוברים כסורג קודם שהונחו על הסוכה, ואין ביניהם שלשה טפחים, פסולים הם לסיכוך, ועל כן יש להניחם על גבי הסוכה ושם לתחבם אחד בתוך השני [ואם הרשת קבועה במסמרים לסוכה, ראה שעה"צ לקמן (סי' תרלג ס"ק ו') ומה שכתבנו שם].

ולגבי קנים של סכך המונחים בתוך מסילה, וקצה המסילה מחובר במסמרים כדי שלא יזוזו הקנים ממקומם, הביא בשו"ת אמרי יוסף (ח"א סי' מג) את החי' אדם וכתב שסכך זה נחשב כתקרה ופסול מדינא, ורק אם קצה המסילה אינו מחובר במסמרים וניתן לשלוף את הקנים החוצה, אין פסול בדבר, אלא שאף בזה יש מקום להחמיר לכתחילה, כיון שיתכן שנחשבים הם כנסר חב ארבעה טפחים, ואף כשמניח סכך עליהם נחשב הדבר כמעמיד בדבר הפסול לסיכוך, גם אם הסכך מרובה יותר מן המעמיד [וראה שו"ת אבני נזר (א"ח סי' תעג אות ה)].

ולסכך בעלי דקל שרוחבם ארבעה טפחים, דעת הגרי"ש אלישיב (אשוי האיש ח"ג פכ"ה אות ג) שמותר לכתחילה, כיון שלא גזרו חכמים גזירת תקרה אלא על קרשים ולא על עלים, וכן דעת הגרי"ש קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רטו) שמותר, כיון שאין הדרך לעשות תקרה מעלים.

[משנב ס"ק מד]

אֵלָא מְשוּם גִּזְרָה אֶסְרִיהָ³¹ וְכוּ', וְהִנְעִנּוּעַ הוּא שְׂדוּמִים מְקוּמָם³².

הלכות סבה סימן תרכט

(מו) שֵׁאִין בְּהֶם אֲרֻבָּעָה. וְאֵם אֵין בְּרַחֲבָן אֲרֻבָּעָה כְּשֵׁרִים, כִּאֲפֹלוּ הֵם מְשֻׁפֵּים (מוח) שְׂדוּמִים לְכָלִּים. (יח) (מט) וְנִהְיָ שְׂלֵא לִסְפָּךְ בְּהֶם (ג) כִּלְלִי: יט (נא) *כִּפְרָס עֲלֶיהָ סְדִין מְפָנֵי הַחֲמָה או תַּחְתִּיהָ מְפָנֵי הַנְּשָׂר, יִכְלֹמוּר שְׂלֵא יִהְיֶה עֲלֵין וְקִיסְמִין נוֹשְׂרִים עַל שְׁלֻחָנוּ, (נב) פְּסוּלָה; אֲכָל אִם לֹא פִרַס אֲלָא (נג) לְנֶאֱוָתָהּ, כְּשֵׁרָה, יִרְהוּא שְׂחֵא (נד) בְּתוֹךְ אֲרֻבָּעָה לִסְפָּךְ. (נה) *וַיֵּשׁ אֲוִמְרִים שְׂסָבָה שְׂחֵא מִסְכְּבָה

לְנֶאֱוָתָהּ דְרַחֲבָן סָבָה הוּא, מְרַכִּיז שׁ עַם בְּנִקְרָא רַב חֲסִידָא וְרַבָּה בַר הוּנָא עַל הַתּוֹסְפוֹת וְהָאִישׁ בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַגָּאֹנִים וְיֵשׁר פּוֹסְקִים

באר היטב

ועי' סימן תרלא סעיף ט' (יח) ונהגו. השעם בסמ"ק דלמא יבוא לספק בהם בקביעות בענין שלא יוכלו הנשמים לירד שם, ע"כ נהגו לכסות בערבה או בגומי, ובשעת הדחק שאין להם במה לכסות מסכנין בנסרים אפילו יש בהם ד', ש"ג, וה"ה בכל דבר האסור משום גזרה.

באור הלכה

שמשפסק על דברי³⁸⁴, ובאמת מקורו הוא מדברי הר"ן שהובא בבית יוסף. אכן יש לעיין, והרמ"א הנזכר דברי הר"ן בהנחתו והשמיט מן הר"ן מה שכתב: 'עד שיהא חמולו מרבה מצלותו, משמע לכאורה דלא סבירא לה להלכה בן, וצריך עיון: * פרס עליה סדין מפני החממה. עין בט"ז שכתב שיש ג' חלוקים בענין זה, הינו: אם לא הגיע ענין החממה לתוך הסבה אלא קרוב לה, אפילו לדעת רבנו תם, שהוא ה"ש-אומרים המוכב בסמך, פסול, וכאם הגיע החממה דרך נקבי לספק לגוף האדם, גם לדעה ראשונה מטר לבתחילה, ונראה לעין כל שעושה בשביל החממה, כי פליגי ביש הוכחה קמה, כגונסה החממה לתוך הסבה ולא לגוף האדם, דלדעה ראשונה פוסל מזה ולדבנו תם אינו פוסל, ומיהו לבתחילה לא יעשה; וזהו שפ"ס החממה בסוף דבריו לדעת ה"ש-אומרים: ומיהו וכי' אלא-אפ"ן הוא נזכר לכל שסמך וכי', וזה לומר שיהיה הכר מבור, כגון כשהגיע החממה לגוף האדם וכו', עד כאן דבריו. ולא העסקתו במשנה ברורה להלכה, דקמה אחרונים חולקים עליו (עין באילת רבה ובגד"י-ישע ומפאר-מרדכי ונהר-שלום) ודעתם דרש"י אורס בכל ענין כאן אם הם הגיעו החממה לגוף של אדם, דעל-קיל-פניס הוא מנן ומספק עליו ונקרא מספק בדרכ המקבל טמאה, ולרבנו תם מטר אפילו אם רק הגיע קרוב לסבה, כל שהסדין לא סיע להקשר הסבה, כגון שיהיה הספק עב דאפלו אם יתבשרו לא יתיה חממה מרבה מצלותה: * ויש אומרים וכי'. הוא דעת רבנו תם שהובא בתוספות, שדעתו, מאחר שספק הקדים הסבה לעשותה מתלכתה אין לפסלה במה שפרס עליה סדין אחר-כך⁴⁰ אין שהסדין היתה גם-כן צלחה מרבה מחמתה ובית-מאיר ושי"א בביאור דברי רי"ת, ואף שלא התנה הסדין נמקה הרבה מן הספק, ויכדמקדשין לקמה. ועין בפ"ח שפסק לתחמיר בדעה ראשונה, וכן משמע במגן-אברהם, אקמם דעת האלהי ככה דיעקב קודמת רבנו תם מפני שהרא"ש ורבנו יצחק ומרדכי ואגדה הסכימו לו ונדברי האלהי רבה בסעיף קטן יח אלבוש קאי להזכיר דעת רבנו תם כגון בסבא קמיתא דרבי אפיסקופים בשם יוש' אומרים, וכן כתב בבבב"י-צ"ק, ומחמת זה פסק בהיו גשמים נוטפין מן הספק על השלשן דקיסין סדין ויכול גם לברך לישב בספה, עד כאן דבריו. והנה באמת היה יכול לחשב עוד שלש פוסקים שנקראו מדבריהם שהם פוסקים כרבנו תם, והוא המשובה המיקמט לתרמכין שהובא בבית-יוסף (והוא ת' הרשב"א בסימן קצו) ותאור ורוע והסמ"ג, אבל לא מפני זה ננקט להקל למעשה כדבריו, דיש הרבה והרבה ראשוני-ראשונים נגדו שעומדים בשיטת רש"י והוא דעה ראשונה המוכב בהמחבר, והוא הרבנו חננאל בסוגין דמפרש מפני הנש' כפרשו ראש"י שלא היה העלין נושרן לתוך האכל, ורוע מראש"י דמתניתין מירי בודאי בצלחה מרבה מחמתה, דאי לאו הכי אף לנאותה פסולה וניתשבות הגאונים אפשר לישב מקשית הרא"ש, דמה

זקתב הפ"ח: הלש"י! אין מסכנין בהם דיש לחש שסמך כ"כ שלא יהיו הגשמים יורדים בתוכה כמ"ש הסמ"ק. וכ"ש בשינוי-ל"ז. וכתב ט"ז: הקשין של תבואה אחר שנחבטה התבואה משם פשוט דשרי והוא עקר מצוה המפרש בפסלת גרן. ונראה שלא נהגו לכסות בקש אלא השכיבן על צדן: (מו) שאין בקן ארבעה. לאו דוקא, הוא הדין אפלו (סח) הם פחותין משלשה. והשעם, דכיון דיש שם פסול עליהן, (סט) יעשו כשפרדין של מתכות הפסולין לספק בכל ענין שהופסקו³⁸⁵: (מח) שדומין לכלים. ואף-על-פי שראויין לישובה, וגם ראויין להשתמש עליהן דהניח להניח אינה דבר על גבן, אף-על-פי-כן (ע) אינן מקבלין טמאה, מיהו שלא יתדון לישובה ולא לשום תשמיש אלא עומדין לבנן או לחזורה, וגם משום גזרת תקרה אין בקן, שאין רגילות לספק הכית בנסרים קצרים שאין רחבן ארבעה טפחים: (מט) ונהגו שלא וכי'. דלמא (עא) אחי לספק בענין שלא יהא מטר יכול לירד שם³⁸⁶. (עב) ויש מהראשונים שכתבו דכתיים מדינא אסור, הואיל דבכמן נזה מסכנין בתייהם בנסרים שאין בהם ארבעה טפחים איבא גזרת תקרה, ומכל מקום יש לחש גם לשעם הראשון. (עג) ועל-כן הלאט"ש³⁸⁷, אף-על-פי שאין בהם גזרת תקרה שאין מסכנין בהם בתייהם, מכל מקום יש לחש שסמך כ"כ שלא יהיו הגשמים יורדים בתוכה³⁸⁸, וכל-שכן בשינוי-ל"ז: (ג) כלל. כתבו הפוסקים, דבשעת הדחק שאין להם במה להדין, מסכנין בנסרים אפלו כשיש בקן ארבעה טפחים, והוא הדין בכל דבר שאסור חכמים משום גזרה. אכן לענין ברכה יש דעות בפוסקים, עין לקמן סימן תרמט סעיף ו, ובחדושי הרשב"א בעניניו דעתו נוטה דייכול לברך: (ג) פרס עליה סדין מפני החממה או תחתיה מפני הנש'ר. עד כאן לשון המשנה, ודעת המחבר בדעה ראשונה דמפני החממה הוא כפשטה, שהיתה הסבה (עז) צלחה מרבה מחמתה, ופרס עליה הסדין להגן שלא תכנס החממה כלל, ומפני הנש'ר הינו שלא יהיו וכי': (גב) פסולה. דהא (עט) קמספק ומגן על עצמו בדבר המקבל טמאה: (גג) לנאותה כשרה. דכיון דהני צרך סבה, (עו) בטיל לגבה. ודוקא כשהיתה הסבה (עו) צלחה מרבה מחמתה, וכפ"ל, דאי לאו הכי פסולה: (גד) בתוך ארבעה לספק. דאם היה מרחק יותר לא בטיל לגבי הספק בכל גונו, וכדלעיל בסימן תרכז סעיף ד: (גה) ויש אומרים שסבה וכי'. דעה זו פליגא אדמעקרא וסבירא לה דמה דיתא במשנה 'פרס עליה סדין

שער

(סח) רש"י: (טז) אקרא: (ע) מגן אברהם. ועין בבבב"י-צ"ק שהאר"י בזה: (עא) סמ"ק: (עב) דרכי-משה בשם הגהות מימוני: (עג) מגן-אברהם בשם הב"ח. ודע, דהש"י העתיק עוד דבקש לא נהגו לספק בהיום אף דמפרשת בתורה 'תעשה לך באספק מגרנך ומיקבך', מכל מקום מפני החשש שמא יבוא לספק כ"כ ע"כ שלא יוכל מטר לירד לתוכה נמנעו מלספק בו, אכן שאין מצויין לו ענפי אילן לספק גם פשוט דיש להחזיר, אכן יתירו שלא יתנה הפסוי עב כ"כ ע"כ שאין המטר יוכל לירד לתוכה³⁸⁴. והנה הגר"י והחיי"א גם לא העתיקו דברי הש"י לענין קש, משמע דסבירא להו דאין להתחמיר במה שגלמה התורה כפרוש להמר, וצריך עיון: (עד) דעת רש"י וסיעתו, דלא מתשבות הגאונים: (עה) רש"י. וכהו ניחא מה דמקשו צלה בתוספות. דלקה יפסל מפני שמגן על האדם מפני החממה והעלין: (עו) מרדכי, לסלק בזה קשית התוספות, ולפי מה שכתבנו מעקרא אין צריך לזה³⁸⁹ (נהר שלום): (עז) רא"ש, וכן מוכח מקריאת דהג"י 'סבבה כהלכתה ועשרה' וכי': תרגום: 1 קורות דקים שהרעפים נמחים עליהם. 2 רעפי עין.

הַלְבוּת סִמָּן תְּרֻמָּה

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה של מנה]

שְׁמִפְּקָק עַל דְּבָרָיו³⁴.

שלא יכנסו גשמים, ובהאי לא ישתמש בהם אדם לקירוי ביתו בפני הגשמים, אין שייכת בהם חומרת המשנ"ב שהחמיר בלטי"ש. ודעתו (שם), שאף החזו"א לא החמיר בזה אלא לעצמו, כדי שלא ילמדו מזה להקל אף במקומות אחרים, אך מעיקר הדין היקל לסכך בפלפונים [וראה שם שהביא שפעם הקל החזו"א למעשה בנסרים רחבים 14 ס"מ].

אכן, דעת הגרי"י קניבסקי (ארחות רבנו שם) שהטעם שנהגו להקל בזה בירושלים, הוא משום שדברי השו"ע שנהגו שלא לסכך בנסרים צרים אינו איסור כלל אלא רק מנהג שנהגו העולם. והוסיף, שעל המקילים לסכך בהם להיזהר שלא להניחם בצפיפות עד שלא יחדרו גשמים דרכם, ואף לא להניחם בסדר מסוים, הנראה בתקרה. ודעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ה אות יב), שאף בירושלים יש הידור בשעת קניית הסכך שלא לקנות פלפונים אלא סכך אחר, והוסיף, שבמקום שנהגו לסכך בפלפונים, טוב שלא יקלו לסכך בנסרים שרוחבם גדול יותר מרוחב של פלפונים, אף אם רוחבם הוא פחות מארבעה טפחים.

ולענין סיכוך בקליפות שמקלפים מגזע העץ על ידי כלי, דעת הגרי"י קרליץ (חוט שני סוכות עמ' ריד) שמותר לסכך בהן [כשאין רחבות מדי], מפני שניכר שאינן דומות לנסר.

[שעה"צ ס"ק עג]

אָן זְהָרֵי שְׂלֵא יִהְיֶה הַפְּסִי עַב פְּלִי"ךְ עַד שְׁאִין הַפְּטֵר יִכָּל לִירֵד לְתוֹכָם³⁸. אמנם, לגבי העושה סוכתו בגדיש, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלה ס"א ד"ה כשרה) בשם ה"ט"ז שאף אם הקש מונע בניסת גשמים היא כשרה, כיון שגדיש אינו נראה כבית כלל.

ואם עשה סכך עבה עד שהמטר אינו יכול לירד לתוכו ואין באפשרותו להסיר חלק ממנו, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרלא ס"ק ו) שבריעבד יש לסמוך על המכשירים.

[שעה"צ ס"ק עו]

וּלְפִי מַה שֶׁבְּתַבְּנוּ מַעְרָא אֵין צְרִיךְ לְהַרְוֵה³⁹.

(39) היינו מה שכתב במשנ"ב (ס"ק נב) ובשעה"צ (ס"ק עה). שרק כשהסדין נעשה להגן ולסכך, נחשב הוא כסכך, ולפיכך פוסל את הסוכה, מה שאין כן כשלא הונח לשם הגנה.

ולפרסו סדין על גבי הסוכה כדי שלא יראו בחוץ שדולק בה האור, כגון בשעת מלחמה, הסתפק הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ח סי"ח) שמה פוסל לדעה זו, שאף על פי שלא נעשה כדי להגן על תחתיו אלא רק להסתיר, מ"מ אינו מונח לשם נוי.

[ביה"ל ד"ה ויש אומרים]

אֵין לְפַסְלָה בְּמַה שֶׁפָּרַס עֲלֶיהָ סְדִין אַחֲרֵיכֶן⁴⁰.

(40) אמנם, אם עשה תקרה על גבי הסוכה, כתב החזו"א (או"ח סי' קנ ס"ק טו) שפסולה היא אף לפי ר"ת, כיון שעל ידי כך יצאה מתורת סוכה, מה שאין כן סכך פסול, שנחשב כסכך, ורק שאינו כשר למצות סוכה.

ואם הניח סכך פסול בגובה מעל גבי הסוכה לאחר עשיית הסוכה, הסתפק החזו"א (שם) שמה נפסלת הסוכה אף לפי ר"ת, וכדין סוכה תחת סוכה, שהתחונה פסולה אף על פי שסיכך את הסכך העליון לאחר שכבר נעשה התחתון בכשרות, אלא שמאידך, יתכן שרק כשיש סוכה כשרה על גבי הסוכה התחתונה נפסלת התחתונה.

(34) ואף שגם סוכה זו אינה ראויה לעמוד בכשרותה במשך שבעה, ביאר הגר"ח קניבסקי (האיר יוסף סוכה תשובה י') שסוכה שחמתה מרובה מצלתה אינה נחשבת כאילו אין לה סכך כלל, אלא כיש לה סכך ורק צריך להוסיף עליו כדי שיהיה צלתה מרובה, ולפיכך נחשבת ראויה לשבעה.

[משנ"ב ס"ק מז]

הַפְּסוּלִין לְסִפָּף כְּכֵל עֲנִין שְׁהוּפְקוּן³⁵.

(35) ולענין תליית בגדים שרוחבם ארבעה טפחים על גבי סוכה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ט אות ב) שאינם כסכך פסול שהפכו על צידו, מפני שאינם עושים בסוכה צל בשיעור שצלתה מרובה מחמתה [ומטעמים נוספים], ולפיכך מותר לתלות מעל הסוכה, ורק שהחמיר בזה תבא עליו ברכה [וראה מה שכתבנו בענין זה לעיל (סי' תרכו ס"ק א)].

ולענין נסר רחב ארבעה טפחים ששלשה טפחים ממנו נמצאים בחלל הסוכה וטפח בולט מחוץ לסוכה, כתב לקמן (סי' תרלב ס"ק ז ושעה"צ שם ס"ק יא) שאפשר שאסור לשבת מתחתיו, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק מט]

שְׂלֵא יִהְיֶה הַפְּטֵר יִכָּל לִירֵד לְתוֹכָם³⁶ וכו', שְׂלֵא יִהְיֶה הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִים בְּתוֹכָהּ³⁷.

(36) ולענין סכך העשוי משתי שכבות של חצאי קנים המורכבים זה על גבי זה, ופני הקנים התחתונים כלפי מעלה וכנגד האויר שביניהם מונחים על גביהם חצאי קנים שפניהם כלפי מטה, וכשנופלות הטיפות על הקנים העליונים מיד נופלות הן לקנים התחתונים העשויים כמרוב ועל ידי כך אין הגשמים נכנסים לסוכה, שנחלקו הפוסקים דינו [ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרלא ס"ק ו)]. כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' סא) שאף כשכר הוא לסיכוך [ולא פסלו סכך שאין נכנס הגשם דרכו אלא כשהסכך עצמו מעובה ונראה כעין בית], מ"מ הנוהגים כמנהג המוכר כאן ואינם מסככים בנסרים אף אם רוחבם הוא פחות מטפח, אינם מסככים בסכך זה, מפני שהוא מונע את בניסת הגשמים לסוכה. אכן בשעת הגשמים, אם יש לאדם סוכה עם סכך כזה, כתב (שם) שעליו לשבת בה, ואף לברך ברכת 'לישב בסוכה'.

(37) וכן לענין סיכוך בקורות עץ דקות הנקראות 'פלפונים', דעת החזו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' רית, והלכות חג בחג פי"ו הע' 46) שאין לסכך בהם במקום שלא נהגו היתר דבר, כדיון לטי"ש. מאידך, בירושלים נהגו לסכך בהם, וכן מבואר בשו"ת שלמת חיים (סי' שמה-שנט) שאין טענה על המקילים לסכך בהם, וכן נהגו האדר"ת והגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ח ארחות הלכה הע' 6), וביאר הגר"ש אויערבך (שם דבר הלכה ג) שכיון שמקפידים שהפלפונים יהיו דקים ביותר, ורוחבם פחות מטפח, אין חשש לסכך בהם כלל. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' מ אות ה) שנסרים דקים ולא משופים, שאינם ראויים לעשות בהם תקרה או רצפה, כשרים לסיכוך. והוסיף הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רטו), שכיון שאין שייך כל כך לסכך בפלפונים באופן